

847к7
С 84

МИХАЙЛО СТРЕЛЬБИЦЬКИЙ

**ТРИ
ТОПОЛИ**

МИХАЙЛО СТРЕЛЬБИЦЬКИЙ

ТРИ ТОПОЛІ

ПОЕЗІЇ

ОДЕСА «МАЯК» 1981

ББК 84Ук
8У2
С84

Разнообразные тематически, лирические и публицистические стихотворения нового сборника молодого украинского поэта объединены пафосом гражданственности, в них выразительно звучит мысль о простоте и сложности окружающего мира, высоте устремлений, помыслов и поступков наших современников, направленных на утверждение гуманности, справедливости, добра.

Рецензент Жулинський М. Г.,
кандидат філологічних наук,
член Спілки письменників

С 70700-015
М217[04]-81 51.81.4702590200

© Видавництво «Маяк», 1981

ЖИТТЯ, НЕЗБАГНЕННО ПРОСТЕ

* * *

Усі відтинки білого несе
нам хвиля чорноморська спозарана.
За що нам дар такий,
за що цей гул органний,
цей холод запашний,
що гріє над усе!!

Безсмертя хвиль в тіла перетікає,
і легко нам, аж зоряно стає!
Про щось таке природа нагадає...
Для чогось ті аванси видає...

* * *

Знаю, трудно сіяти жито
І не легше його пожинати.
Тільки й я
Мушу все прожити,
Все-усе, що маю сказати.

**І на блискучій такій колісниці
З травня у червень летять Іллічі *.**

**Там бо, у червні, аероплани
З луки зеленої — в небо мигцем,
З неба гримучого, вільно і плавно,
В свіжу травицю — пташиним лицем.**

**Кількість у якість отам переходить,
Розум у силу, сила в красу.
Започатковує людство походи
Сонцю назустріч, дратує грозу.**

**Власній судьбі гучно кидає виклик,
Ходять французи, пишаючись: «О!»—
Вже до чудес авіаторських звикли,
Перелетів**

Ла-Манш

Блеріол

**Ех, запізнився, технічний прогресе,
Вкотре відстав, не дійшов до вершин.
Це б комунарам та Красній Пресні
По десять таких невловимих машин!..**

**От і приїхали. Тиша зустріла.
Поснідали звично: хліб, сир, шоколад.
...Виводять з ангару. Потріскують крила.
Механік в моторі наводить лад.**

**Прокашлявся мотор і... «Bonne chance!»—
до пілота
Гукає механік.— «Merci, mon ami!»
Пропелер! Робота — початок польоту.
Колеса побігли, засяяли і...**

* Так називали подружжя Ульянових у колі найближчих їм людей.

За ними! Все ближчає мить та чудесна.
«Надійко! Ось-ось вона. Зараз. Ще грані!..»
Велосипедні
ажурні свої колеса
Од тверді земної рве аероплан.

Три тополі

Загірчить, защемить, заболить, запече,
Рубцюватися буде поволі —
Не сліткнись, не впади, не ридай гаряче,
Пригадай собі три тополі.

Відпливеш, відлетиш, у світи заспішиш,
Десь затратиш себе мимоволі —
Не блукай, не гукай, нарікання облиш,
Пригадай собі три тополі.

Як три сестри вони,
Йдуть кудись з давнини
І провадять розмову нехитру.
Навесні, по весні, у жнива, восени
Одна одную перехитує.

А схитнеться земля, спопеліє гілля,
Небеса блискавиці покрають,
Спалахнеш у бою — заголосять здаля,
Три тополі тебе пригадають.

У тому селі під Вінницею
Життя незбагненно просте,
Там віниччиння на віники,
Спориш на рани росте.

Перед хатами просторими
Кмітливі діди: «Кахи!»
На всі на чотири сторони
Порозростались шляхи.

П'ятий — у небо синєє,
Шостий — углибину,
Сьомий, кольору сивого,—
У Вітчизняну війну.

Село, вітрами обвіяне,
Плекає шляхи, а за те
В нім віниччиння на віники,
Спориш на рани росте.

Безсмертя

Як провели ув останню його
та як провели
Конюха, садівника, врожай-збиральника,
Розважальника, на втому незважальника,
Друга незрадливого бджоли,
То в саду поставили столи.

Гомоніли, випили, журилися,
А вкінці, як те й заповідав,

**Хто із ким сварився — помирилися,
Хто співати вдатний — заспівав.**

**Попливла на крилоньках улюблена,
Сумовита, а за нею вслід
Та весела, співана-голублена,—
Про великий, з люлькою, похід.**

**Долітали в надвечірнє поле
Тих пісень несмертні голоси.
А назустріч їм безсмертні бджоли
Мед печалі втомлено несли.**

Щаслива

**Не була вродливою,
Та була красивою —
Очі повні радістю,
Руки щедрі силою.**

**Де ішла-проходила —
Стебла прихилилися,
Синіми разводами
Далі віддалялися.**

**А якою радістю!
Отією, вічною.
А якою силою!
Майже чоловічою.**

**Косарем. Дояркою.
Скиртувала. Сіяла.
Чи «завмолотаркою».
Чи «завчужвесіллями».**

**Видоїть коровище,
Нагодує псище
(Взимку дні короткії,
завірюха свище).**

**Дітвору сусідськую
Споюємолоками
(Влітку грози блискають,
влітку «завтолоками»).**

**Нібито у мами ще
Знали заповзятою
(Восени туманище
шелестить під хатою).**

**Думи переповнені
Врожаями щедрими
(Навесні, оповесні
нестерпучий щем терпкий).**

**Від легкого жарточку
Руки гнівно визволить.
Та дістане карточку
Довоєнну, вицвілу.**

**Жарти де й поділися,
Зморшки в тіло в'їлися.
Впала біла віхола,
Враз літа злетіли всі.**

**Згадкою-загадкою
Мариться над нивою. —
Не була щасливою,
Та була щасливою!**

Інтермеццо

Промінь грає на бандурі,
Я ж не вмю, не навчивсь.
Добре ще хоч день похмурий
Світлим вечором кінчивсь.
Перешіптуються тіні
Все шумкіше і ростуть,
А шибки у вікнах сині,
Мов фіалки, зацвітуть.
Згасне промінь, змеркне стеля,
Потьмяніє з шовку бант,
Прилетить дрібний метелик —
Одчайдушний музикант.
І заграє лісової, лугової заведе,
Польової, трав'яної
Про блакитний білий день
В піднебессі з полинами,
Манішкою з ячменю...
В хаті більш нікого з нами,
Скрикну я: «Чого стою!»
Ти присядь, спочинь, музико,
Я наллю по чарці. Чень,
Вип'єм, друже, за великий,
За блакитний білий день.

XX

Пиляють дрова

дворучною пилкою

У три руки — одна чоловіча, хлоп'ячих дві.

Пиляють на козликів: два круглячки навхрест

Та ще два. Глянути збоку — символ віку XX.

Пиляють дрова

дворучною пилкою

У три руки: дві хлоп'ячих, чоловіча одна,

Порожній рукав.

Пиляють на козликів — два круглячки навхрест

Та ще два, у землю вперті. Ноги міцно у землю
вперті.

Глянути збоку — символ віку ХХ.

А козлик дідівський.

Ніяка не копія протитанкового «їжака».

* * *

Дістає кисет вишиваний,

ще з війни колись привезений,

Гімнастерку із нашивками — сім ран.

А тим часом в нього ціляться,

В нього, що скрипить протезами,

Незмигливо точно ціляться,

Електронно, значить, ціляться

Ще й касетно — через цілий океан.

Дістає з насінням вузлики —

Груша, яблуня, кавунчики,

Персик, вишня, виноградні кісточки.

Кожен вузлик повен музики,

Хто не чув тієї музики,

Не любив тієї музики,

До лайдакування беручкий.

Дістає листа зі штемпелем,

Фіолетовим трикутничком —

Справно пише, не лінується онук.

Пише десь від моря теплого,

Пише вже аж надто теплого,
Так, немовби до ледь теплого...
Без подробиць, надсекретний цей онук.

Дістає догану ще одну
Від невістки, вельми щедрої
На догани,— щоб не вештався —
ось так!
Дістає... Що ж, діставати він мастак.

Фронтовики старіють

Підступна старість,
де вона й взялась!
Зайшла із тилу, вдарила у спину.
Сиди, лежи, пиши листи до сина,
Розвеселяй недужу «половину»,
Вже з-під коня, сказати б, не вилазь.

Переглядай альбоми, ордени,
Канали пильно стеж телевізійні,
Щоб запобігти всім можливим війнам.
Радій весні, печалься восени.

Гай-гай, тих весен стільки пролетіло...
Та ця вже особливо поспіша.
Старішає, слабує, слабне тіло,
Але — аж страх! — молодшає душа.

Опівночі, в безсоння, найвидніш,
Де помилявся, не зумів, а міг би...
Де поспішив, почому лиха ківш...

І в далині весняній ближчі ніби
Трасуючі вогні далеких поїздів,
Трасуючі вогні космічних кораблів.

Рече фашист-мемуарист...

Рече фашист-мемуарист,
Такий вже має хист...

О ті російські миші і морози!..
Морози — влітку, миші...
Тобто ні. Спочатку миші.
О страшні російські миші!
Світ пройшов, а більше
Таких не бачив. Думаю оце,
Що, певне, Дуров їхній — не інакше —
Підготував ті полчища мишей.
За ніч одну погризли наші танки!
Тобто усе погризли в наших танках,
Завмерли танки,
А тоді мороз.
Страшний мороз російський безпощадний
На зміну мишам.
Але мужньо бились
За фюрера і вічний фатерланд
Побідоносні воїни германські.
Mein Gott! Mein Gott! О, як вони стріляли!
Стріляли в кожен шерех
Денно й нічно,
У кожную тінь
І в темні бур'яни —
І скрізь відважно ворога вражали.
Вже не кажу про шибениці й інше,
Була війна, як сотворіння світу.
Хай досвід наш іде до поколінь,
До спадкоємців. Бо ж хіба для того
Себе вкривали славою й вшима
Звитяжці, щоб сьогодні їхні діти
Ці теревені правили про мир!

Потрібні мужність і новітня зброя,
А не хлипкі червоні демонстранти
Біля хімічних наших підприємств.
Вони ж, хімічні підприємства наші,
Завбачливо миш'як виготовляють,
Бо нас, незламно-мужніх ветеранів,
В холодний піт вганяє досі спомин
Про недоречні полчища мишей.
Страшні російські миші, небезпечні,
Та білоруські підсвинки — не менше.
У нетрі, в прірву, комарам на здобич
Заводили героїв, о mein Gott!
А українські свині безпородні
З їх миротворчим салом?!
Як наївся, то й роздобрів,
То й блиск в очах не той вже,
І цілиться не так, і неслухняний...
Тобто слухняний, але не такий...
І вже йому не бачити, не пити
Грузинських вин, узбецьких шашликів
Не скуштувати. Гірше яду сало!
Хай знадобиться досвід наш.

Радар

Ширяє над ніччю широкою
Наш помічник радар,
Вітрякувато поскрипує,
Вітрякувато поохкує
Добрий наш друг радар.

З ним не пропустим удар.
В холод не щулиться,

Трохи прищуриться —
Бачить крізь товщу хмар.

А як тривога спаде,
Як посідаєм полуднувать,
Він розглядає полукіпки,
Ген, на вгороді полукіпки,
Може, останні полукіпки
Та й на планеті людей.

Зиркне в наш бік тайкома
На багатирську трапезу.
Звісно, нічого не трапилось,
Звісно, слухняність сама.

Але шкварчину якби,
Каші — прийняв би скритницьки.
Він мовби ідол язичницький
Атомної доби.

Природа

Мороз морозить — укриває сніг,
Женеться вітер — ліс його зупинить,
Засуха вдарить — порятує дощ,
Людина скривдить —
захистить рослина.

Природа суца в мудрості своїй,
Жорстока мудро,
мудро хитрувата,
Нічого не влаштовує по блату,
Хоч, може, й шкодить тим
собі самій.

Принаймні здатись може так, що шкодить.

Природа знає все,
Усе, і всіх, і вся.

Оплакує онука дідуся,
А він...

хто знає!

Мо', подавсь..

До школи — оце якраз
В якийсь там вищий клас!

Природа знає все,
А ми лиш з того краплю,
Ото ж бо не кажім, що океан.
Хоч крапля та й росте
і нелегка вже нам,
Відповідальністю обтяжена
стократно.

Хай крапельині тій рости й рости.
Пізнаючи, мужніючи, людино,
Скоряй вершини
і свою гординю,
Від сил своїх стихію захисти.

* * *

Сто тисяч разів бездарний
В порівнянні з простим «курли!»,
Не для того напружую голос,
Не для того ваш слух тривожу,
Щоб нагадати про себе,

Щоби своє возвістить.
Намарна була б то праця,
Нескромна була б то затія,
Бо не надбав ще й крихти,
Бо сам у собі загруз.
Я ж тільки сказати про ваше,
Хотів нагадати вам ваше —
Нетлінне, чудне, незбагненне,—
Як робить це просто, по-людськи,
Довірливо — леле, не мстиво!—
Підносячи нас над землею,
Сто тисяч тужливе
«Курли...»

Мальви

Листя у мальви негарне,
Шорстке, грубувате,
Жилаве навіть,
Аж мозолясте немов.
Мальви ростуть,
Заступаючи вікна хати
Від пилюги,
Недолугих обмов.

Квіти у мальви —
Дівочі вуста в поцілунку.
Вітер гарячий цілує,
Остуджує тепла роса.
За ворітьми — будячище,
Увесь в обладунку,
Хтиво хитається,
В чубі засіла оса.

Пил улягається,
Дні підступають осінні.
Білобородий будяк
Пам'ятає своє,
Просить у вітра:
«Неси до віконця насіння».
Лиш не приймається там воно,
Знову гниє.

Знов навесні попід вікна
Підводяться мальви —
Кращі, манливі,
Рукою подати. Однак
Там, де й минулого року,
Марнується марне,
Хтиво хитається,
Весь в обладунку, будяк.

* * *

Ніколи,
 все ніколи
 та й ніколи,
Обіцяв, не встиг, помчав по колу.
А вони, оті колючі «ніколи»
Врешті-решт зливаються в «ніко́ли».

Вже ніколи не почую речі
Діда, що просив погостювати,
Вже до мене не докрикне кречет,
Що його устигли вполювати.

І навряд чи зможу, ой чи зможу
Сміхом, жартом, неудатний син,

**Сповіддю розгладити ту зморшку
Передчасну, як і цвіт сивин.**

**Розміняв на успіхи літа,
Розміняв на усміхи усмішку,
Пробігаю, пролітаю. Про літа
Збуваю. Поки що успішно.**

Весняні велосипедисти

**Хай змусить хто науку гризти,
Коли гайнуть у даль пругку
Весняні велосипедисти
По непроталому сніжку.**

**Колеса швидкісного ходу
Розкрають вітер-сніговій,
Потнуть льодок і прохолоду,
В красі утвердяться новій.**

**А хлопці дужо на педалі
(хоч заливає очі піт)
Невтомно тиснуть і чимдалі
Їзду сприймають як політ.**

**Ніяка сила не зупинить,
Ніяка втома. Окриля
Чуття весни. Парують спини,
Як через кілька днів — рілля.**

* * *

Сніги обернулись березовим соком,
Відкрилась земля.
Пролісок зирить заплаканим оком,
Пень загубив бриля.

Заєць за сонячним зайчиком кинувсь,
Колеться сонце руде.
Сонячний зайчик
справжнім прикинувсь,
Вухами тонко пряде.

Магія вічних земних перетворень,
Березень, буйство снаги.
Пружаться, тужиться, дужиться корінь,
Спішить перейняти сніги.

Соком беріз душа причастилась,
Стала колюча, як сонце, руда,
Вся засвітилась, не зупинилась —
Стрімко пішла на орбіту труда.

* * *

Гаряче золото кульбаб
На ізмарагд пролито.
І синь фіалкова встає,
Небесну здоганя...

Кує зозуля нам літа,
Кує,
колючу зелень

**Виковує. Спокійні ми:
Стоять ліси в кольчугах.**

**Змішалися епохи. (Тут
Готично сплять ялиці.
А тут біліє парашут —
Черешня між дубів);**

**Спіши у кожну зазирнуть,
Спіши озолотитись. Озеленитися,
Всотать і синь, і білизну...
Спіши, лиш рясту не стопчи.**

* * *

**На дереві, у гущавині птичка співала,
не знала,
що когось привітала,
а когось лікувала,
ще когось научала,
до життя готувала,
чи щасливий?— питала,
обіцяла,
а комусь тридесятому не уміла простить —
не прощала.**

**Гримнув постріл — упала,
замовкла. Мовчала,
мовчить.**

**На дереві у гущавині
на гіллячці обпаленій
чорне мовчання сидить.
Кігті гострить.**

Імпровізація

Дві краплі з'єднались і впали.
А третя упала сама.
Внизу їх калюжа чекала,
чекала на них зима.

Сніжок промайнув навскісний,
мороз доторкнувся грудок.
Де впала сама — розтріснув
перший невмілий льодок.

* * *

На дні, на денці, в глибині
що світить так мені!
Неначе в краплі бурштину,
там вечір і лиман,
і чайки недоречний крик,
і сіра сонця тінь...

На дні, на денці, в глибині —
на обрії вогні.
І добра стежка, непряма,
і добрий в небі знак.
Хліб тиші, молоко роси,
мовчання труйний смак...

На дні, на денці, в глибині
чом світите мені!!

Не буває
любов
не взаємною,
Нещасливою не буває.
За всі інші можливі випадки
Господь бог не відповідає.

Не буває для світу
Таємною,
Таємничою — не буває.
За всі інші можливі випадки
Господь бог не відповідає.

За всі інші, дідуга капосний,
Не схотів. У відпустку йдучи,
Одним розчерком — певне, квапився —
Ех, мені передоручив.

Но друзей и врагов — не считай.

М. К. Реріх

Друзі босоногого дитинства,
Друзі з піонерського загону,
Однодумці у десятім класі,
Щире однокурсництво,
Колеги,
Мастаки-завзятці на вечірках,—
Як це часто-густо
різні люди,
Як не поспішаєм їх знайомить,
А собі зізнатися — чому.

**«Взяти своє від життя!»—
Сказала, і вустонька пишні
Стислися — вістря меча.
Упала моя голова,
І покотилася другова,
І ще там чиясь, і ще...
Так йде вона по життю —
Цок-цок, ха-ха-хі —
Переможненько,
Утому ховає свою
І порожнечу приховує
Під мервою сміху і кіс,
І ми, безголові, радіємо
І навіть, щоб легше ішлося,
Підвозимо — в кого машина.**

**«Узяти своє від життя!..»
Узяти... Виходить, для смерті!!**

Ставок

**Спинилась вода. Ставок.
Першим узнав поплавок.
Приїхав, примчав, лежить.
Жаби дізнались. Хить-хить —
Лізуть-двигтять до ставка,
До фабричного поплавка.**

**Потім зачув рогіз,
Там, де мілкіше, проріс.
Качок погукав. Летять,**

Крилами рясно ряхтять.
В порожніх дзьобах — вуть-вуть! —
Ікру карасячу несуть.

Прочув, де не взявся йорш:
«Карасячу ікру — дайоші!»
Отут затанцюють-таки
Саморобнії поплавки.

Солоне слівце на губах —
Мисливець. В рогіз: «Ба-бах!»
Страху на всіх нагнав,
Потроху усіх вполював.

★ ★ ★

Сад посадити
ніколи не пізно.
Краще сьогодні його посадити,
Краще учора його посадити,
Краще сьогодні
садити новий.

Краще учора,
сьогодні і завтра
Знати одну на землі турботу —
Сіянці саджанцями величати,
За руки до сонця виводити їх.

Топтана — не стоптана,
Кошена — не скошена.
Гей, сунця лісова,
Збирана — не зібрана.

Збирана — не зібрана,
Топтана — не стоптана,
Гей, жаріє-пломенить
Посеред листопада.

Я гасав по світоньку,
А вона зосталася...
Чи навмисне хто лишив,
Щоб мене діждалася!

Не зірву — здивуєтесь,
Йдуть морози — лишенько!
Ген жаріє-пломенить,
Мною вам залишена.

Почуєм пtiчі голоси,
Ми відгукнемось голосами.
Ліси! Березові ліси,
Ліси ялинові над нами.
Нехай у найчорнішiм сні
Нам не присниться в ніч понуру,
Що наші друзі голосні
Із вирію не повернулись.

Жовтаві суцвіття вікон

Ісходивши луги і ліси,
у степу заблудилися,
в квітучому квітні,
А такої краси
Не побачиш, ніде не знайдеш,
Як у нашому місті
Наших вікон жовтаві суцвіття —
Із корінням електромереж.

Із корінням турбот —
велемудрих, немудрих, наївно-
сердечних,
І надій, і гризот,
вельми різних і часто смішних...
Так подібно цвітуть!
Так несхоже цвітуть!
Так безпечно!
Ти бджолою лети,
Все найкраще візьми від них.

Водій тролейбуса

Либонь, сьогодні недоспала
(чому і як — не нам гадати),
Синці колючі під очима —
Синці кохання, чи розлуки,
Чи перевтоми за кермом.

Веде не те щоби повільно —
Якось розважливо і м'яко,
Як дівчиня в шкільнім альбомі

Новий пастельний олівець;
Веде по вулицях тролейбус,
Як руку по густій чуприні,
Як погляд погляду назустріч,
Як першокласницю-доньку.

Спішить. Нервується. Гальмує.
Одначе голосом бадьорим
(не без маленького кокетства)
Зупинки вам повідомляє
Ще й докидає кілька слів
Од себе. Необов'язкових.

Вистрибує у джинсиках ловкеньких,
Лупцює замашненьким молотком
Недосконалий бугель вередливий.
І — далі путь.
Не спізниться ніхто.

Запізнення практично неможливе,
Бо не тролейбус це — машина часу,
Й навряд чи дуже вас подивувало б,
Якби нараз довідались, узнали:
Найбільш нетерпеливий поспішальник,
Забувши все, поїхав друге коло.

Школяр

В портфелі двійка головата
Пищить, вовтузиться. А він
Давно забув про неї, кляту,
Простує мимо древніх стін
І молоденьких деревцяток.

**Додому! Хтозна. Річ у тім,
У тім... А хто там знає —
в чім!**

**Ніхто не знає. Сам не знає.
Узяв би і пішов... навкруг!
Он кіт від нього не втікає,
А тут собака зустрічає
Знайомий, а точніше, друг.**

**Удвох підуть вони, аякже,
Удвох подужають сумне —
Школяр собаці все розкаже,
Собака двійку проковтне,
Поласує. Школяр зітхне,
Замислиться. І порадіє
Весні і кузьці: «Чом мовчиш!»
І стане сильним — як Хлопчиш,
І щось т а к е н н е зрозуміє,
Відкриє, винайде, зуміє
Для всіх нас,
не для себе лиш.**

Пережиток

**Ще в музеях кілька свиток,
Пошукавши, віднайдем.
А мерзенний пережиток
Тут і там, не де-не-де.**

**Посміхається уклінно,
Знає, кого славити,
Ладен стати на коліна,
Іншого поставити.**

Безпомильно могорихить,
Підлабузницьки цвіте.
Добре знає, що 'му личить,
Славно бесіду плете.

Найновішу ловить фразу
У сільце думок старих.
Актуальний він щоразу,
Не буває, щоб не встиг.

У свою хатину скраю
Ліфтом швидкісним домчить.
Сам чого коли не знає,
Інших впевнено навчить.

Заробляє на прожиток,
За собою, знай, зове —
Невпізнаний пережиток
Нас невже переживе!

Анонім

Живе на світі анонім,
посада в нього, в нього дім,
усі посвідчення при нім
і, певне, очі, а десниця —
точно.
Він знає все —
і те, і се,
і де я сплю, і що я їм,
і що зачатий був небезпорочно.
Десь, видно, я й зго згадав
(чи, навпаки, десь не згадав),

Під каменем не змокнуть лика,
Ну а що тіло — не біда.
І вже йому той дощ як брат,
Вже грім — щасливий співрозмовник,
Струмок — ріка, листочок — човник,
Галузка — ключ од райських врат.
Хоч, певне, рай ключа не варт.
В лісах його вітало птаство,
Сухий, сухенький, не митарства —
Він мудрість ніс до білих хат.
Умів... Учив... А тут хоч плач —
Не перейняв я того вміння.
Дощить. Гроза. Пласке каміння.
На плечах перемоклий плащ.

* * *

«А вірші,
якщо не віщі,
писати навіщо! Навіщо!»—

критик мені сказав,
сказавши, додому помчав
вчитувать коректуру,
уточнювать кон'юнктуру;

сказав романіст,
як ніс
десять кіло паперу —
частину трилогії першу;

сказав драматург,
в миру деміург,—

неперепий-могоричник,
постачальник надійний, столичний.

І перший стрічний сказав
і так поглянув на мене,
неначе я був динозавр
або щось дуже зелене.

Я й сам собі тихо кажу,
а тільки нічого не вдію.
Забув записник — на долоні пишу,
спішу, наївно радію.

ОДВІДИНИ

Лев Толстой читає Шевченкову «Наймичку»

Герой не той, хто лиш герой,—
У кого серце зряче.
Лев Миколайович Толстой
Над «Наймичкою» плаче.

Не біблія ж, не словеса,
Не перебрех чужинський —
З печалі й гніву ця краса
Про подвиг материнський.

Її велика простота,
Наївність дерзновенна
В Толстому тихо пророста,
Майбутні кільчить зерна.

І хтозна, може, як прийшла
По нього невблаганна,
Йому опорою була
Й та незабутня Ганна *,

Що свій полатаний талан
Несла, не упустила —
Через туман, через туман,
Як знала, як уміла.

* Головна героїня поеми «Наймичка»

Перший учитель

Учений дяк Совгир —
Шапчина набакир,
З лінійкою в руках,
Із квартою в думках —
Учений, що аж страх.
Не попуска дурниць,
Кладе бідаку ниць
І вже той шлях знайде,
Що до ума веде,
До блага і т. д.
Якщо вже каже: «Аз!» —
То ясно всім ураз,
Що то не інший дяк,
Не піп, не попадя,
Не в ячмені будяк.
Він кашу упліта,
Що принесло дитя.
І поважає гріш
Угодників не згірш.
Напам'ять знає вірш.
Такий володар дум.
Але, буває, сум
В очах його майне,
Хоч тут же і мине,
Мов лихо весняне.
Той сум сідий-сідий,
Немов чужий-чужий.
Задивиться хлоп'я
І тихо скаже: «я»...
Почує солов'я.

«Хлопчик-жебрак, що дає хліб собаці»

(Перший малюнок Тараса Шевченка олійними фарбами)

Перший малюнок

олійними фарбами,

Другого ступеня срібна медаль...

«Боже, це ж треба в такому бабратись!...»

«Боже, як душу стискає жаль!...»

Перший олійними... жирними... теплими —

Хлопчик-жебрак і собака якийсь

Діляться хлібом — черствим до нестерпного,—

Хто б ти не був, зупинись!

Хто б ти не був, не відводь свого погляду,

Хто б ти не був, не втікай.

Хлопчик без догляду, песик без догляду,

Хто б ти не був, погукай.

Світ бо існує не божою милістю,

Світ бо живий не за так —

Білий тому, що найменшою малістю

Ділиться хлопчик-жебрак.

Дощ його змочить, а сонечко висушить,

Квітка йому зацвіте.

Дощ його змочить, а сонечко висушить,

Стежка — і хлопчик росте.

«Оригінал не вдалось розшукати!...»

Меншає шансів, авжеж.

Чи насміялись над ним адресати!

Чи не вцілів од пожеж!

Чи дожидає, занесений пилом,

Доторку рук! Чи діжде!

Чи рознесло його, може, тротилом!—

Де він, малюнок той, де!

Але кажу: «Ділить хліб із собакою

Хлопчик-жебрак»...— Кожен бачить своє,

І, просвітлівши, і, ледь не заплакавши,

Відповідають: малюнок той — є!

Цензор

I

У департаментах мертвих душ
Тиша. Пера скриплять.
Снують сновидіння — їх не поруш,
У департаментах мертвих душ
Мертвії душі сплять.

Прийоми, паради, лицяння, чини —
Патріотичний сон.
Ну, а не маєш чого — сочини,
Двері до славоцьки прочини
Чи... до сіятельних жон.

Превозлюби свій отечеський край —
Імперію мертвих душ.
Стогони, крики! А ти не зважай,
Люду служивому не заважай,
Будеш державний муж.

II

Та — «Гайдамаки». Невже «Кобзаря»
Мало йому і їм!
Малоросійська, нехай, зоря,—
Цензор не Цезар — слуга царя,
Чином важить своїм.
Іменем добрим своїм!

Підписав. І пройшовся.
Спинився. Присів.
Стрепенувся, задув свічу.
Ніби счки жандармські в ту мить уздрів,
Наче тілом нараз відчув

Гострий холод залізний
Незримих оков,
Неузримого палаша...

Петро Олександрович Корсаков *.
Цензор. Жива душа.

5 квітня 1847 року

Арешт чинили посеред Дніпра.
У повінь. Причекали. Заманили —
Спішили; торгувались; не спішили.
І виплили. І закінчилась гра.
Квартальний споважнів, як Саваоф,—
Як правди жезл, підносить п р е д п и с а н н я.
Два янголи в жандармській одіянні
Пообіч нього, а щоб він був здох!
То... був би інший. Подививсь поет
На береги, що в далях ледве мріли,
На течію і, враз пополотнілий,
Свою судьбу уздрів. А мовив: «Ет...»
І спокій вдав. Ні смутку, ні сльози.
Не журиться. Ну, мало не співає.
А потім хвильку влучив, добуває
Паперів жмут і до Дніпра: «Неси!»
І Дніпр поніс. «Не сметь!» — кричить
жандарм.
«Я заплачу»,— Солонін ** натякає.

* Цензурував і дозволив видання «Кобзаря» 1840 р., поем «Гайдамаки», «Гамалія». До нього поет звертався з приводу цензурного розгляду п'єси Я. Кухаренка «Чорноморський побит». Після тривалих вагань підписуючи «Гайдамаки», виявив певну мужність, бо саме перед цим увійшла в силу пряма заборона міністра народної освіти Уварова на твори про Коліївщину.

** Солонін З. К.— поміщик, знайомий Шевченка.

Квартальний очі долу опускає,
Вагається. Присутніх оглядає...
Зверескує: «Догнати! Я вам дам!»

О Дніпре, Дніпре! Не прийняв єси.
Мою судьбу назад мені вертаєш.
Чи й ти продавсь!?. Чи, може, натякаєш,
Що як судьба, то вже її — неси!..
І понесу! Спасибі, любий мій,
Світи мені в безводній дебр-пустині,
Не відрікайся від малого сина,
А слабість цю прости і зрозумій.
Все ближча Київ. «Боже, видибай!»—
Це тут кричали хрещені погани.
Тиран усе пожер, усе споганив —
Богів, і бога, і хрещений край...

Квітневе сонце золотило прах,
Жебрацтво од кварталних не ховалось.
А вже десь на дніпрових на вітрах
К а р а ю с ь , м у ч у с я ,
а л е н е к а ю с ь —
бриніло.

Любов

Оксани тихий усміх,
світла днина,
Закревської зачасна печаль
І Забаржади сміх, фальшива шаль
Актриси Піунової. І жаль
Жалючий. І липка личина
Ликерина.

Га! Про всяк, звісно, випадок,
Так, можливо, повстанські ножі.
Все ж можливе: на троні — виродок,
У дорадницях — відьма, у грудях — вужі
Й симпатичні такі сторожі
На могилах безсмертних.

Що ж, стояли, маячили.
Відробляли свій чорний хліб.
А того і не виділи, а того і не бачили
І побачити не змогли б:

Як довкола все міниться,
Як обличчя проміняться,
А у тихих вишневих садках
Солов'ї затинаються,
Мов про щось ізмовляються,
І вельможних обплутує страх.

Як із гуків-гудків,
заповітних
Слів, що їх він для світу прорік,
Із живої землі, із повітря,
Гайдамацького леготу-вітра
Проростає 17-й рік.

Брати

Що один із Лицею для вибраних,
А що інший з якоїсь Кирилівки,
Із-під панського канчука,—
Два великі, найбільші невольники,
Дві мішені,
два нерви оголені —

як почалася війна ця з фашистами,
стати спішив до шеренги
солдатської
і серед перших як рівний між рівними
(порівну, отже, і служба, і почесі)
битву прийняв. І програти не міг,
бо розпізнав їх — таких фаршированих,
вдатних таких, що куди там, фашистиків —
він розпізнав їх іще в дев'ятнадцятім,
вистежив їх у готичному присмерку,
вилуцив їх із естетик казармених,
із клерикальних писань та діянь.
На роздоріжжях гендлярства
і вислуги
він перестрів їх іще в дев'ятнадцятім.
Всіх переміг,
подолав з побратимами.

Одвідини

Як в давнину змагалися міста
Назватись батьківщиною Гомера,
Кирилівка і Моринці сьогодні
Змагаються. Врожайністю садків,
Тополями і колос-пшеницями,
Привітністю віконець і людей.
Автобус «Київ — Моринці» в'їжджає
В село, де нам з товаришем на призьбі
Яків Захарович г о в о р и т ь вірші
Про пташечку і море, що синіє,
Про хвилю в морі, долю козака.
«А прізвище у мене — Полєжаєв.
Переселенець батько був, а я
Оці рядочки, хлопці, пам'ятаю,

Відколи сам себе запам'ятав.
Чи навпаки».— По деякім мовчанню.
Читаєм ми — ніяково — свої.
«Це бджоли важчають. Знать, дощ не

за горами»,—

До хати нас припрошує старий.
У хаті, вже як водиться у хаті,
Існує стіл та й дещо на столі...
«Оце ж мені і стукне сімдесятий,
То будьте свідки й гості. По землі
Тепер які дороги! Більше траси,
Асфальт, бетон. Ні, я не проти них.
Але радію: стежка до Тараса
Не зароста для юних, молодих».

В розмові дощ минає і веселка.
Збирає вечір сутіні в саду.
Прощаємось: «Спасибі за Шевченка».—
«А вам за вроду, силу молоду».

* * *

Навідуймо його якщо й не кожен день,
То кожної надієчки й задуми.
Невелемовні будьмо, тугодуми,—
Не безсловесні покручі лишень.

Несім йому суцвіття добрих справ.
Сум'яття! Не приховуймо й сум'яття.
Він силою любові смерть поправ.
Зневірі чорній протиставив: «Браття!»

Якщо ж і помилявсь коли, то лиш на те,
Щоб з вами нам не схибити сьогодні,

**Розпізнавати, де воно не те
Маскується в личині супермодній.**

**Відвідуймо у місті і в селі,
В степу широкім, у безкрайнім морі,
У літака стрімкого на крилі,
В незмірному космічному просторі.**

* * *

**За ранком шугає вечір,
За літом гряде передзим'я.
Так давно не був на Чернечій —
Вже й забув, насправді який я.**

З ОДВІЧНИХ ІСТИН

Сім раз відміряй

**Сім раз відміряй,
раз відріж —
народна мудрість предковічна.**

**Я намагався нею жись,
в усьому всюди керуватись.**

**Коли ж, дивлюсь, виходить так:
ще ледве другий раз чи третій,
принаймні, шостий відміряю —
блискучі ножиці чийсь
відкраюють.**

Дід про хліб, а баба про фіалки

**Як вже їм велось,
Те знає хтось.
Певне ж, не шукали в оці скалки.
Правда, от характерами щось...
Дід про хліб, а баба про фіалки.**

Не зійшлись характерами. Так,
Як земля і небо — кольорами,
Як ріка із морем — берегами,
Як із піччю теплою козак.

І тому жили років до ста,
Правнуків терпляче научали
Не сквернити лайкою уста,
Не коритись втомі та печалі.

Не робити зопалу дурниць,
Не шукати в дружнім оці скалки.
Голодно, то так, без паляниць,
Холодно у серці — без фіалки.

Нема новин — хороша новина

Хто і коли сказав, чия вина
У тім, що й досі мудро світом нудить,
Паразитус між наївним людом:
«Нема новин — хороша новина»!
Щасливець, певне, був. Чого хотів — досяг,
Чого досяг — страшився упустити.
І не помітив, радісний і ситий,
Як станув сам собою — саркофаг.
Хай йому грець і вічний супокій!
Не міг, премудрий, бачте, врозуміти:
Нема новин хіба на тому світі,
Геть не хвилює день лише в землі сирій.
А для живих землян цвіте в полях
полин,
Щокожна мить і звук, дрібнеснька росина
До серця дотикаються дитинно
Рясними міріадами новин.

Громада — великий чоловік

Якщо лиш
заховатись не спішиш
за спинами многих, стать одним із многих,
щоб непомітно досягти узвиш,
у співпокорі возвести чертоги
і плодити словес чортополох
(собі на втіху, дітлахам на посміх),
за спільних справ собі зладнавши посох,
набравши учнів з тих, хто розумом усох;
якщо вона

одвіку не простить
ні замірів, ні задумів дрібненьких,
але від спекулянтів захистить,
застереже від помилок стареньких,—
досягненням твоїм найменшим рада,—
вона великий чоловік,
громада.

Який Сава, така й слава

Як великий,
то велика.
Як не дуже,
то мала.
Який Сава, така й слава
від села до села.
Від села — хутчій до міста,
у світи, захекана
(як зуміє напосісти
на дружків-підбрехачів).

А дружки, зумівши дружно
в телефони вдарити,
виростатимуть по службі
крикунами вдалими.
От лиш треба не дрімати
ані їм, ані йому,
вчасно відгуки давати,
перспективні інтерв'ю.
Як великий,
то зуміє...

 фото,
 теле,
 ах!.. а втім,
як по Саві, то й по славі —
річ у тім.

**Якби знав, де впадеш,
то й соломки б підстелив**

Ех, коли б
та якби, та якби ж то!
Запросив би із рідного поля,
роздобув яку імпортну, справді —
соломинка до соломинки,
не солома, а райський пух!
І не те, що ото підстелив би
і забув, і на тім заспокоївсь,—
несодмінно возив би з собою
оберемок бодай. І підлеглим
теж вручив і возити дозволив.
Бо якби ж таки знав,

 ех, коли б то!

Взагалі б тоді, може, повірив,
що, буває, падають люди.

**Не йди хутко, бо на біду набредеш,
не йди поволі, бо біда на тебе найде**

**А йди зі швидкістю біди,
Попереду біди.
Куди вона, і ти туди
Розмірено гряди.**

**В спекоту, в зимні холоди —
Зі швидкістю біди.
І станеш вісником біди,
Провідником біди.**

**На чиєму возі сиджу,
тому й правду кажу**

**Як немає свого воза,
от нема, хоч вбий,
неодмінно є загроза
впертись на чужий.
І на ньому возсідати
і не знати сліз,
правдоньку тому казати,
чий то буде віз.
Возсідати, хихотіти
і, не в первину,
за хазяїна радіти
і його жону.
А якби хто тую хуру
та й перекупив,
довелось мінять натуру,
щоби полюбив;**

гордовито возсідати
і не знати сліз,
тому правдоньку казати,
чий то буде віз.
Ще на іншим сівши возі,
знову не бреши,
помолившись іншій бозі,
правдоньку чеши.
Ой ти слізко моя дрібна,
а великий жах —
правдонька возоподібна
котить по світах.

**Не хвали сам себе,
нехай люди похвалять**

Сам себе не хвали, інших краще хвали
Заповзято, щиро, постійно.
Відверни од них слово найменше хули,
Возвеличуй заслуги — потрійно.

Шанобливим, по-перше, будь вельми до тих,
Кого всі навсебіч прославляють.
А по-друге, невтомно підхвалюй нових,
Кого поки що — поки! — не знають.

Це на вус намотай, а тоді добре дбай —
Не зазнаєш словечка огуди.
Їж собі коровай
І між тим наслухай:
Неодмінно похвалять люди.

Сплячий сплячого не розбудить

Ні цей того,
ні той цього —
Сплячий сплячого не розбудить.
Ні за що!

Навіть якщо...
Навіть якщо
дру-у-зя-а-ки — нерозлийпиво.
Особливо

серед білого дня,
як ідуть навмання
розважитись,
вбити яку годину,
наполовину

тверезі й наполовину
випивши.

Ні за що!

Навіть якщо...
Навіть якщо
у президії поруч
{од начальства ліворуч}
про молодиць шепочуться,
до трибуни по черзі викочуються —
критикують — «дають!»—
{помилки визнають,
обіцяють поправити справу
всьому світу на славу...}
Так, буває всього —

й «ехе-хе!», й «ого-го!»—
на одне не надійтесь, люди:
сплячий сплячого не розбудить.
Ні оцей отого,
ні отой оцього
Ні за що!

Навіть якщо...

**Навіть якщо
на сусідніх дачах збираються,
одночас прокидаються,
зустрічаються, пригощаються,
преферанс розписати збираються.**

Ніде гріха подіти

**Хоч співай «Ти-ни-ни!»,
хоч кричи «Ух-ха-ха!»,
согрішивши, ой ні...
ніде діти гріха.
Радість можна навпіл
розділити. Об діл
хвацько вдарити лихом-бідою.
Обійди сотню сіл,
грішми землю засій —
хоч літа вже й спливуть за водою,
не спокутуєш перед собою.
Гріш у гріш землю щонайщедріше засій —
не уродиться чистая совість.**

**Навіть гріх
завбільшки із волоський горіх
не навчилися досі ховати.
Що горіх! Є грішки — пара бліх,
а попробуй їх вигнати з хати.
Ніде діти — і квіт.
Не поможе і скит,
ні печера, ні пуща, ні сцена.
...Не схоронять його ні бетонних сто плит,
ані капсула чорна свинцева.**

**Як чорт в очерет влізе,
то в котру схоче дудку грає**

**Йому аби в очерет,
чорт очеретом сильний.
Кожна з очеретин —
йому готова дуда.
Грає, в котру захотів,—
лепсько, вигадливо, хвильно.
Грає мільйонний мотив,
все решта йому — юринда.**

**Заваблював так, було,
русалок і недосвідчених,
богові підсобляв —
грішників брав на дно,
недужих умом лікував,
мудрящих доводив до відчаю
і радість у тих відбирив,
кому її не дано.**

**При місяці виграє,
при сонечку виграє
на цілий космічний світ,
на всенький містичний світ!
Мазут рікою пливе,
а він все одно не вгаває,
гадає про щось своє,
у пошуку творчим увесь.**

Хто питає, той не блудить

Хто питає,
 добре знає,
Як пройти, коли і де,
Лиш нових не прокладає
І навряд чи прокладе
Стежечку бодай оденьку.
Але тим не журиться,
Покладе синичку в жменьку,
В небеса нахмуриться.
Гордий з того, що не блудить,
Поважає сам себе,
Із чужих очей полуди
Назнімає, нашкребе —
І щасливий. Індксує
Все на світі: А, Бе, Ве...
Рідко ся інтересує,
Чи на світі ще живе.

Майстер майстрові не указ

Живуть майстри,
До сивої пори,
Стрічаються, підхваляють вишнівку.
Слівце солоне завше в пошанівку
До сивої морозної пори.

Майстри натхненно над майстрами кплять,
У філософські забрідають дебрі,
Над цілим світом {не без того} кплять,
І хоч майстри небезтровожно сплять,
Їм сниться світ — стовковисько шедеврів.

Шедеври пензля, долота, пера,
Зеленолисту

і шедеври-люди —
Пломінноокі, щирі, без облуди...
Світає. Прокидатися пора.

Ідуть майстри,
Вітаються майстри.
На жаль, не завжди

і не вельми рвійно.
Як двоє дружать, ворогують три —
Пропорція приблизна, та постійна.

І майстер майстрові, звичайно ж,
не указ,—
Замовник, орендар — то інше діло,—
Якщо вже цим втручатися приспіло,
Їх нецтво буває саме враз:

Прислухайся і навпаки чини.
Але якщо з-поміж майстрів знайдеться
Порадничок,
нехай туди пройдеться,
Куди зазвичай ходять жартуни.

Бо не указ.
Бо вже ж не до пуття
Тим язиком — неначе вітер віє,
Бо кожен родить лиш своє дитя,
Чужого народити не уміє.

Все добре те, що добре закінчується

...хоча:

**погані книги добре закінчуються,
від того кращими не стають,
веселі двієчники
школу врешті закінчують,
від того грамотними не стають;
згодом вони ж інститут закінчують,
від того грамотними не стають,
добрими не стають.
Добре закінчуються
(вже тому, що закінчуються)
тисячі справ земних,
що не гідні Землі...**

Люди ж

**мужні не хлипають,
чесні не шуляться.**

Істин

**одвічних одвічне продовження,
істин двосічних
живий переблиск —
в наших руках, товаришу.**

З М І С Т

Життя, незбагнено просте

«Усі відтинки білого несе...»	3
«Знаю, трудно сіяти жито...»	3
1911. Лонжюмо. Польоти	4
Три тополі	6
«У тому селі під Вінницею...»	7
Безсмертя	7
Щаслива	8
Інтермеццо	10
ХХ	10
«Дістає кисет вишиваний...»	11
Фронтовики старіють	12
Рече фашист-мемуарист...	13
Радар	14
Природа	15
«Сто тисяч разів бездарний...»	16
Мальви	17
«Ніколи, все ніколи та й ніколи...»	18
Весняні велосипедисти	19
«Сніги обернулись березовим соком...»	20
«Гаряче золото кульбаб...»	20
«На дереві у гущавині птичка співала...»	21
Імпровізація	22
«На дні, на денці, в глибині...»	22
«Не буває любов не взаємною...»	23
«Друзі босоногого дитинства...»	23

«Взяти своє від життя...»	24
Ставок	24
«Сад посадити ніколи не пізно...»	25
«Топтана — не стоптана»	26
«Почуєм птичі голоси...»	26
Жовтаві суцвіття вікон	27
Водій тролейбуса	27
Школяр	28
Пережиток	29
Анонім	30
«Коли цивілізації, зіткнувшись...»	31
Сковорода	32
«А вірші, якщо не віщі...»	33

Одвідини

Лев Толстой читає Шевченкову «Наймичку»	35
Перший учитель	36
«Хлопчик-жебрак, що дає хліб собаці»	37
Цензор	38
5 квітня 1847 року	39
Любов	40
Стражі	41
Брати	42
Вірш з епіграфом	43
Одвідини	44
«Навідуймо його якщо й не кожен день...»	45
«За ранком шугає вечір»	46

З одвічних істин

Сім раз відміряй	47
Дід про хліб, а баба про фіалки	47
Нема новин — хороша новина	48
Громада — великий чоловік	49

Який Сава, така й слава	49
Якби знав, де впадеш, то й соломки б підстелив	50
Не йди хутко, бо на біду набредеш, не йди поволі, бо біда на тебе найде . . .	51
«На чиєму возі сиджу, тому й правду кажу»	51
Не хвали сам себе, нехай люди похвалять . . .	52
Кожен птах, свою пісню співаючи, помирає . . .	53
Сплячий сплячого не розбудить	54
Ніде гріха подіти	55
Скільки вовка не годуй, він у ліс дивиться . . .	56
Як чорт в очерет влізе, то в котру схоче дудку грає...	57
Хто питає, той не блудить	58
Майстер майстрові не указ	58
Все добре те, що добре закінчується	60

Стрельбицький М. П.

С84 Три тополі: Поезії. — Одеса: Маяк, 1981.—63 с.

Різноманітні за тематикою, ліричні й публіцистичні вірші нової збірки молодого українського поета об'єднані пафосом громадянськості, в них виразно звучить думка про простоту і складність доколишнього світу, висоту устремлінь, помислів і вчинків наших сучасників, спрямованих на утвердження людяності, справедливості, добра.

**С 70700-015
М217[04]-81 51-81**

**ББК 84Ук
8У2**

Михаил Петрович Стрельбицкий

ТРИ ТОПОЛЯ

Стихи

Издательство «Маяк»

(На українском языке)

Редактор Ж. І. Зінченко
Художник Д. Р. Орешніков
Художній редактор С. О. Івченко
Технічний редактор Т. М. Молчанова
Коректор Н. І. Крилова

Информ. бланк № 1138

Здано до складання 15.12.80.

Підписано до друку 27.01.81. БР 02039.

Формат 70×90¹/₃₂. Папір друкарський № 1.

Гарнітура журнально-рублена. Друк високий.

Ум. друк. арк. 2,34. Ум. фарб.-відб. 1,46. Обл.-вид. арк. 2,36.

Тираж 3000 пр. Зам. № 45. Ціна 35 к.

Видавництво «Маяк»,
270001, Одеса-1, вул. Жуковського, 14.

Одеська книжкова фабрика РВО «Поліграфкнига»,
270008, Одеса-8, вул. Дзержинського, 24.